

Zeer hoogbegaafd

Hoogbegaafdheid bij volwassenen wordt steeds breder geaccepteerd in de maatschappij. Er begint meer kennis te komen. Binnen de hoogbegaafden is er een subgroep is, die zeer hoogbegaafd is. Maar wanneer kun je daarvan spreken? Wat betekent dat? Hebben de zeer hoogbegaafden wellicht meer mogelijkheden maar ook behoeften die weer verschillen van 'gemiddeld' hoogbegaafden? Er is weinig bekend over deze mensen, mede doordat het aantal personen in deze subgroep zo klein is. In de gemiddelde bevolking circa 1 op de 1000, onder hoog intelligenten gaat het om circa 1 op de 16. Goed onderzoek naar zeer hoogbegaafde volwassenen is er niet. In dit leaflet geven we informatie over zeer hoogbegaafdheid en hopen daarmee het bewustzijn over en het begrip voor deze groep te vergroten. Onze beschrijvingen en aanbevelingen voor deze groep zeer hoogbegaafden baseren we (naast de schaarse literatuur) op ervaring (bijvoorbeeld binnen de Triple Nine Society) en praktijkvoorbeelden. Voor uitleg en advies over hoogbegaafdheid in het algemeen verwijzen we o.a. naar de verschillende leaflets van het IHBV.

Wat is zeer hoogbegaafd?

Wanneer hoogbegaafdheid alleen in termen van een IQ score wordt gedefinieerd, spreken we van hoogbegaafdheid bij een IQ score in de bovenste 2%. Dit komt overeen met de gemiddelde score (100) plus 2 standaardafwijkingen. Mensen met een IQ score vanaf 3 standaardafwijkingen boven het gemiddelde (wat overeenkomt met ongeveer een IQ van 145) noemen we 'zeer hoogbegaafd'. Er is (wereldwijd) helaas geen consensus over het gebruik van de termen. Wij hanteren momenteel voor IQ's vanaf 160 (4 standaarddeviaties boven het gemiddelde) de term 'uitzonderlijk hoogbegaafd' (Engels: exceptionally gifted). In het Engels gebruikt men vanaf 175 nog de term profoundly gifted, daar hebben we geen Nederlands woord voor. In het Nederlands zijn er geen testen die op betrouwbare wijze een score hoger dan 145 à 150 aangeven, daarom kunnen deze niet goed de 'mate' van hoogbegaafdheid in een IQ getal vaststellen. De WAIS 3 en 4 hebben een plafond van 160. Er wordt wel aan gewerkt om testen te ontwikkelen of herziene testen te normeren, zodat metingen boven de 145 wel betrouwbaarder worden.

Kenmerken

Het is aannemelijk dat de kenmerken van zeer hoogbegaafde volwassenen in het verlengde liggen van de kenmerken die bekend zijn bij hoogbegaafden in het algemeen, maar mogelijk extremer en intenser aanwezig. Hoewel dit als positief kan worden gezien, kunnen eventuele moeilijkheden die zij hierdoor ondervinden ook groter zijn. Er zijn vele voorbeelden bekend van zeer hoogbegaafde kinderen die niet naar een reguliere school kunnen of juist veel klassen overslaan. Sommige van hen vallen zelfs volledig buiten het schoolstelsel. Het vinden van gelijkgestemden is vaak een uitdaging. Zelfs binnen de groep hoogbegaafden kunnen zij nog het gevoel hebben 'anders' te zijn. Zie ook Rise (2016).

Onderzoek

Enkele onderzoeken naar zeer hoogbegaafde kinderen:

- Hollingworth (1926) concludeerde dat sociale problemen bij kinderen met een uitzonderlijk hoog IQ samenhangen met twee factoren: inadequate bejegening door volwassenen en gebrek aan intellectuele uitdaging. Deze kinderen werden vaak door volwassenen genegeerd omdat gedacht werd dat zij het toch wel zouden redden. Het tegelijkertijd heersende idee dat uitzonderlijk hoogbegaafde kinderen onhandig, kwetsbaar en excentriek zouden zijn, werd door de resultaten van dit onderzoek ontkracht. Helaas leeft deze mythe nog steeds bij veel mensen (ook in het onderwijs).
- Gross (2004) volgde gedurende twee decennia 60 kinderen met zeer hoge IQ scores. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de kinderen die minstens 3 klassen mochten overslaan, het zowel academisch als sociaal erg goed deden; de meesten promoveerden, excelleerden in hun vakgebied, vormden hechte relaties en ontwikkelden goede vriendschappen. De 33 kinderen die geen klassen mochten overslaan ging het minder goed af, ze hadden moeite met sociale relaties en een deel van hen rondde hun studie niet af. Gross suggereerde dat, omdat zij zich zo lang sociaal geïsoleerd hebben gevoeld, zij te weinig oefening hebben gehad in het aangaan van sociale contacten.

Welbevinden

De bevindingen van Hollingworth en Gross laten zien dat sociale aansluiting al vanuit de kindertijd een belangrijk thema is voor zeer hoogbegaafden. Het vinden van ontwikkelingsgelijken is voor deze groep veel moeilijker dan gemiddeld.

Brackmann (2020) schreef vanuit haar praktijkervaringen als psycholoog een boek over zeer hoogbegaafde volwassenen waarin het bovenstaande wordt onderstreept. Wij denken dat meer aandacht voor en onderzoek van deze subgroep van hoogbegaafden hard nodig is. Het is belangrijk voor hun welbevinden en voor (eventuele) professionele hulp.

Aanbevelingen

- Begrijp dat zeer hoogbegaafd (ook) positief is!
- Gevoelens van eenzaamheid, zelfs in groepen hoogbegaafden, kunnen duiden op zeer hoogbegaafd zijn, ook als prestaties niet uitzonderlijk lijken.
- Afnemen van IQ-testen om te differentiëren binnen de bovenste 2% wordt door weinigen gedaan. Het is echter niet in alle gevallen belangrijk om een precieze IQ score te weten. (Zie ook het IHBV-leaflet – Ben ik hoogbegaafd of niet?)
- Het vinden van gelijkgestemden is ook voor deze groep zeer belangrijk. Dit kan digitaal of real-life via verschillende verenigingen die zich richten op zeer hoogbegaafden, zoals de Triple Nine Society (TNS, www.triplenine.org) of de International Society for Philosophical Enquiry (ISPE, <https://www.thethousand.com/>) Zie ook het World Intelligence Network (www.iqsociety.org).
- Een lijst met hulpverleners die ervaring hebben met hoogbegaafdheid staat op de IHBV website.

Referenties

- Brackmann, A. (2020). Extrem begabt. Die Persönlichkeitsstruktur von Höchstbegabten und Genies. Klett-Cotta.
- Gross, M.U.M. (2004). Exceptionally Gifted Children. Second Edition. Abingdon: Routledge.
- Hollingworth, L. S. (2015). Children above 180 IQ Stanford-Binet: Origin and Development. (Reprint from 1975, reprint from book Gifted Children, their nature and nurture, 1926). Createspace Independent Publishing Platform.
- Rise: Documentaire over mensen in de hoogste IQ-groep, zie: <http://daimoninstitute.com/#RiseDocumentary>

Zie ook het IHBV Kennisdossier Zeer Hoogbegaafd: <https://ihbv.nl/zeer-hb/>